Львівський професійний коледж
готельно-туристичного та ресторанного сервісу

ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник директора з НМР
_____ Марія СКОРОБОГАТА
26 серпня 2024 р.

Методичні матеріали для проведення лекцій з дисципліни «Основи фінансової грамотності»

Спеціальність 241 «Готельно-ресторанна справа»
Освітньо-професійний ступінь фаховий молодший бакалавр
Освітньо-професійна програма «Готельно-ресторанна справа»

Підготувала:
Викладач Кондратюк І.В.

Погоджено на засіданні циклової комісії викладачів професійно-теоретичної підготовки та майстрів виробничого навчання ресторанного сервісу
Протокол № 01 від 26 серпня 2024 р.

Голова циклової комісії _____ Марта ПОЛІЩАК

Львів 2024

Лекція № 1

Тема: Основні принципи заробітку грошей. Гроші та основні їхні форми. Переваги використання різних форм грошей. Основні функції грошей. Поняття доходу та його основних форм. Фактори, що впливають на дохід. Поняття фінансових цілей. Класифікація фінансових цілей. Основні підходи до формування фінансових цілей. Поняття системи SMART при визначенні фінансових цілей. Планування майбутнього кар'єрного шляху.

Мета:Сформувати у студентів системне розуміння сутності грошей і доходів, розкрити роль фінансових цілей у процесі заробітку коштів, навчити визначати та формулювати фінансові цілі із застосуванням системи SMART, а також показати значення фінансового планування для майбутньої професійної діяльності.

Завдання:

- Розкрити економічну сутність грошей та їх форми.
- Охарактеризувати функції грошей.
- Визначити поняття доходу та його види.
- Проаналізувати фактори, що впливають на рівень доходу.
- Розкрити поняття фінансових цілей та їх класифікацію.
- Ознайомити з підходами до формування фінансових цілей.
- Пояснити сутність системи SMART.
- Розкрити значення планування кар'єрного шляху.

План лекції:

1. Гроші та основні їхні форми.
2. Переваги використання різних форм грошей.
3. Основні функції грошей.
4. Поняття доходу та його основні форми.
5. Фактори, що впливають на дохід.
6. Поняття фінансових цілей та їх класифікація.
7. Основні підходи до формування фінансових цілей.
8. Система SMART у визначенні фінансових цілей.
9. Планування майбутнього кар'єрного шляху.

1. Гроші та основні їхні форми

Гроші — це загальний еквівалент вартості товарів і послуг, що використовується для обміну, платежів та нагромадження.

В Україні національною валютою є Гривня.

Основні форми грошей:

- готівкові (банкноти та монети);

- безготівкові (кошти на рахунках у банках);
- електронні (цифрові кошти для онлайн-розрахунків).

У готельно-ресторанному бізнесі активно застосовуються всі форми розрахунків: готівка, банківські картки, онлайн-платежі.

2. Переваги використання різних форм грошей

Готівкові кошти:

- швидкість розрахунків;
- доступність.

Безготівкові кошти:

- безпечність;
- зручність обліку;
- можливість дистанційних операцій.

Електронні кошти:

- швидкість транзакцій;
- зручність міжнародних платежів;
- автоматизація фінансових процесів.

3. Основні функції грошей

1. **Міра вартості** — визначення ціни товарів і послуг.
2. **Засіб обігу** — обслуговування процесу купівлі-продажу.
3. **Засіб платежу** — виплата зарплати, сплата податків.
4. **Засіб нагромадження** — збереження вартості в часі.
5. **Світові гроші** — використання у міжнародних розрахунках.

4. Поняття доходу та його основні форми

Дохід — це грошові або матеріальні надходження, отримані особою чи підприємством у результаті діяльності.

Основні форми доходу:

- заробітна плата;
- прибуток;
- відсотки;
- дивіденди;
- рента.

У сфері готельно-ресторанного господарства доходи формуються за рахунок реалізації послуг проживання, харчування, організації заходів, додаткових сервісів.

5. Фактори, що впливають на дохід

- рівень освіти та кваліфікації;

- професійний досвід;
- попит на професію;
- економічна ситуація;
- ефективність управління;
- особиста ініціативність.

У готельно-ресторанній сфері доходи також залежать від якості сервісу, сезонності та репутації закладу.

6. Поняття фінансових цілей та їх класифікація

Фінансові цілі — це конкретні результати, яких людина прагне досягти у сфері доходів, витрат, заощаджень та інвестицій.

Класифікація фінансових цілей:

1. **За строками досягнення:**
   - короткострокові (до 1 року);
   - середньострокові (1–5 років);
   - довгострокові (понад 5 років).
2. **За змістом:**
   - особисті (покупка техніки, подорож);
   - професійні (підвищення кваліфікації);
   - підприємницькі (відкриття власного закладу).

7. Основні підходи до формування фінансових цілей

- визначення пріоритетів;
- оцінка наявних ресурсів;
- планування бюджету;
- поступовість досягнення;
- контроль і коригування планів.

Формування фінансових цілей повинно бути реалістичним і враховувати особисті можливості та ринкові умови.

8. Поняття системи SMART при визначенні фінансових цілей

Система SMART — це методика постановки цілей, згідно з якою ціль повинна бути:

- **S (Specific)** — конкретною;
- **M (Measurable)** — вимірюваною;
- **A (Achievable)** — досяжною;
- **R (Relevant)** — актуальною;
- **T (Time-bound)** — обмеженою в часі.

Наприклад: «За 2 роки накопичити кошти для відкриття кав’ярні».

9. Планування майбутнього кар’єрного шляху

Планування кар’єри — це процес визначення професійних цілей та шляхів їх досягнення.

Основні етапи:

1. Самооцінка (навички, здібності, інтереси).
2. Визначення професійної мети.
3. Отримання необхідної освіти та досвіду.
4. Підвищення кваліфікації.
5. Постійний професійний розвиток.

Підведемо підсумки по темі:

У сфері готельно-ресторанного бізнесу кар’єрний шлях може починатися з посади адміністратора або менеджера зміни й завершуватися керівником закладу чи власником бізнесу.

Знання основ функціонування грошей, формування доходів та постановки фінансових цілей є важливою складовою фінансової грамотності. Уміння планувати власний кар’єрний шлях і правильно формулювати цілі дозволяє майбутнім фахівцям ефективно будувати професійне та фінансове майбутнє.

Список використаної літератури:

1. Савлук М. І. *Гроші та кредит*. – К.: Видавничий дім «Кондор», 2022.
2. Бланк І. А. *Фінансова грамотність: теорія і практика*. – Х.: Фактор, 2023.
3. Коваленко Ю. М. *Фінанси: основи теорії і політики*. – К.: Центр учбової літератури, 2021.
4. Дьяків В. А., Романенко Т. М. *Фінансовий менеджмент*. – К.: КНЕУ, 2022.
5. Петренко О. В. *Фінансове планування для менеджерів*. – Л.: ЛНУ імені І. Франка, 2022.

Посилання на вебресурси:

Гроші та їх функції

- Національний банк України — інформація про гроші, готівкові та безготівкові форми
https://bank.gov.ua/
- Investopedia — визначення грошей та їх функцій (англ.) https://www.investopedia.com/terms/m/money.asp

2. **Доходи та їх види**

- Міністерство фінансів України — актуальні матеріали про доходи, податки, зарплату https://www.minfin.com.ua/
- OECD — працевлаштування та доходи (англ.) https://www.oecd.org/employment/

3. **Фінансові цілі і планування**

- FINRA Foundation — фінансове планування та цілі (англ.) https://www.finrafoundation.org/financial-guidance/financial-goals
- MyMoney.gov — американський урядовий ресурс з фінансової грамотності (англ.) https://www.mymoney.gov/Pages/default.aspx

4. **SMART-методика**

- MindTools — система SMART для постановки цілей (англ.) https://www.mindtools.com/pages/article/smart-goals.htm
- Indeed Career Guide — приклади SMART-цілей (англ.) https://www.indeed.com/career-advice/career-development/smart-goals

5. **Кар'єрне планування**

- LinkedIn Learning — рекомендації щодо побудови кар'єри (англ.) https://learning.linkedin.com/
- CareerOneStop (U.S. Department of Labor) — планування професійного шляху (англ.) https://www.careeronestop.org/

Лекція № 2

Тема: Податки та пільги**.** Поняття валової зарплати та чистого заробітку. Податки, їх призначення та вплив на доходи працівників. Характеристика основних податків, що стягуються із зарплати.

Мета:Сформувати у студентів системне розуміння сутності оподаткування доходів фізичних осіб, механізму формування валової та чистої заробітної плати, ролі податків у формуванні бюджету держави, а також ознайомити з податковими пільгами та їх впливом на рівень доходів працівників.

Завдання:

- Розкрити поняття валової та чистої заробітної плати.
- Охарактеризувати сутність податків та їх призначення.
- Визначити основні податки, що утримуються із заробітної плати.
- Проаналізувати вплив податків на рівень доходів працівників.

- Розкрити поняття податкових пільг.
- Ознайомити з механізмом застосування податкової соціальної пільги.

План лекції:

1. Поняття валової заробітної плати.
2. Поняття чистого заробітку (нетто-зарплати).
3. Сутність податків та їх економічне призначення.
4. Основні податки, що стягуються із заробітної плати в Україні.
5. Єдиний соціальний внесок та його роль.
6. Вплив податків на доходи працівників.
7. Податкові пільги та їх значення.

1. Поняття валової заробітної плати

Валова заробітна плата — це сума грошових коштів, нарахована працівникові роботодавцем за виконану роботу до утримання податків та обов'язкових платежів.

До складу валової зарплати входять:

- посадовий оклад;
- надбавки та доплати;
- премії;
- оплата відпусток;
- компенсаційні виплати.

Правові засади оподаткування доходів громадян визначені у Податковий кодекс України.

2. Поняття чистого заробітку (нетто-зарплати)

Чистий заробіток — це сума коштів, яку працівник отримує після утримання податків.

Формула розрахунку:

Чиста зарплата = Валова зарплата – ПДФО – Військовий збір

Саме ця сума перераховується працівникові на банківський рахунок або виплачується готівкою.

3. Сутність податків та їх економічне призначення

Податки — це обов'язкові платежі, що стягуються державою з фізичних і юридичних осіб для формування бюджету.

Основні функції податків:

1. **Фіскальна** — наповнення бюджету.
2. **Регулююча** — вплив на економічні процеси.
3. **Соціальна** — перерозподіл доходів.
4. **Контрольна** — облік фінансових потоків.

Податки забезпечують фінансування:

- освіти;
- медицини;
- соціальних виплат;
- оборони;
- інфраструктури.

4. Основні податки, що стягуються із заробітної плати

1. Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО)

- ставка — **18%**
- утримується із нарахованої зарплати
- є основним джерелом доходів бюджету

2. Військовий збір

- ставка — **1,5%**
- спрямовується на фінансування оборонних потреб держави

5. Єдиний соціальний внесок (ЄСВ)

Регулюється Законом України

Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування

- ставка — **22%**
- сплачується роботодавцем
- не утримується із зарплати працівника

ЄСВ формує:

- пенсійне забезпечення;
- соціальне страхування;
- виплати з безробіття;
- лікарняні.

6. Вплив податків на доходи працівників

Податки:

- зменшують фактичний дохід працівника;
- впливають на купівельну спроможність;
- забезпечують соціальні гарантії;
- формують пенсійні права.

Приклад розрахунку:

Валова зарплата — 20 000 грн

ПДФО (18%) — 3 600 грн

Військовий збір (1,5%) — 300 грн

Чиста зарплата — 16 100 грн

ЄСВ (22%) — 4 400 грн (сплачує роботодавець окремо).

7. Податкові пільги та їх значення

Податкова соціальна пільга (ПСП) — це зменшення бази оподаткування для окремих категорій громадян.

Право на пільгу мають:

- працівники з невисоким рівнем доходу;
- батьки, які утримують дітей;
- одинокі матері/батьки;
- особи з інвалідністю.

Пільга:

- зменшує суму ПДФО;
- збільшує чистий дохід;
- має соціальний характер.

Підведемо підсумоки по темі:

1. Валова зарплата — це нарахований дохід працівника.
2. Чиста зарплата — фактично отримані кошти після сплати податків.
3. Основні утримання — ПДФО та військовий збір.
4. ЄСВ сплачується роботодавцем окремо.
5. Податкові пільги сприяють соціальному захисту населення.

Розуміння механізму оподаткування заробітної плати є важливою складовою фінансової грамотності майбутніх фахівців та необхідною умовою їх професійної компетентності.

Список використаної літератури:

1. Податковий кодекс України. – Офіційне видання (чинна редакція).
2. Бюджетна система України: підручник / за ред. О. П. Кириленко. – К.: 2022.
3. Фінанси: підручник / за ред. В. М. Опаріна. – К.: 2023.
4. Фінансове право України: навч. посібник. – К.: 2021.
5. Офіційні матеріали Міністерства фінансів України, 2022–2024 рр.

Посилання на вебресурси:

1. Податки та законодавство

- Державна податкова служба України

https://tax.gov.ua

- Міністерство фінансів України

https://mof.gov.ua

2. Інформація про гроші та доходи

- Національний банк України https://bank.gov.ua

3. Фінансова грамотність

- OECD https://www.oecd.org
- Investopedia https://www.investopedia.com

Лекція № 3

Тема: Фінансові установи. Поняття, види та функції фінансових установ. Основні критерії вибору надійної фінансової установи. Види банківських рахунків. Платіжні інструменти: основні види та їхні переваги.

Мета:Сформувати у студентів цілісне розуміння ролі фінансових установ у ринковій економіці, розкрити їх види та функції, навчити визначати критерії вибору надійної фінансової установи, ознайомити з видами банківських рахунків і сучасними платіжними інструментами.

Завдання:

- Розкрити поняття фінансової установи.
- Охарактеризувати види фінансових установ.
- Визначити основні функції фінансових установ.
- Проаналізувати критерії вибору надійної фінансової установи.
- Ознайомити з видами банківських рахунків.
- Розкрити сутність платіжних інструментів та їх переваги.

План лекції:

1. Поняття фінансових установ.
2. Види фінансових установ.
3. Функції фінансових установ.
4. Критерії вибору надійної фінансової установи.
5. Види банківських рахунків.
6. Платіжні інструменти: основні види та їх переваги.

1. Поняття фінансових установ

Фінансові установи — це юридичні особи, які надають фінансові послуги (кредитування, залучення депозитів, страхування, інвестування тощо) відповідно до законодавства.

В Україні діяльність фінансових установ регулюється
Національний банк України, який здійснює ліцензування та нагляд.

2. Види фінансових установ

1. Банківські установи

- комерційні банки;
- державні банки;
- іноземні банки.

2. Небанківські фінансові установи

- страхові компанії;
- кредитні спілки;
- ломбарди;
- фінансові компанії;
- недержавні пенсійні фонди;
- інвестиційні фонди.

Банки займають провідне місце у фінансовій системі, оскільки здійснюють розрахунково-касове обслуговування, кредитування та залучення депозитів.

3. Функції фінансових установ

1. **Акумуляція коштів** — залучення тимчасово вільних коштів населення і підприємств.
2. **Кредитування** — надання коштів у позику.
3. **Розрахункова функція** — забезпечення платежів між суб'єктами господарювання.
4. **Інвестиційна функція** — спрямування ресурсів у розвиток економіки.
5. **Страхова та соціальна функція** — фінансовий захист клієнтів.

4. Основні критерії вибору надійної фінансової установи

При виборі фінансової установи слід враховувати:

- наявність ліцензії;
- репутацію на ринку;
- термін діяльності;
- фінансову стабільність;
- прозорість умов договору;
- відгуки клієнтів;
- рівень захисту персональних даних;
- участь у державних гарантійних програмах.

Наприклад, банки, що працюють в Україні, підконтрольні Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, який гарантує повернення депозитів у межах установленої суми.

5. Види банківських рахунків

1. Поточний рахунок

Використовується для щоденних операцій: отримання зарплати, розрахунків, переказів.

2. Депозитний рахунок

Призначений для зберігання коштів із нарахуванням відсотків.

3. Картковий рахунок

Пов’язаний із платіжною карткою для безготівкових розрахунків.

4. Рахунок ФОП (для підприємців)

Використовується для здійснення господарської діяльності.

5. Валютний рахунок

Призначений для операцій в іноземній валюті.

6. Платіжні інструменти: основні види та їх переваги

Платіжні інструменти — це засоби, за допомогою яких здійснюються розрахунки.

1. Готівкові кошти

Переваги:

- простота використання;
- доступність.

2. Платіжні картки (дебетові, кредитні)

Переваги:

- зручність;
- безпечність;
- можливість онлайн-платежів.

Найпоширеніші міжнародні платіжні системи:

- Visa
- Mastercard

3. Інтернет-банкінг та мобільні додатки

Переваги:

- цілодобовий доступ;
- швидкість операцій;
- контроль витрат.

4. Електронні гаманці

Переваги:

- швидкі міжнародні платежі;
- зручність для онлайн-покупок.

Підведемо підсумки по темі:

1. Фінансові установи є важливою складовою фінансової системи держави.
2. Банки та небанківські установи виконують функції акумуляції, кредитування та обслуговування платежів.
3. Надійність установи визначається її ліцензією, фінансовою стабільністю та державною гарантією.
4. Існують різні види рахунків, які відповідають потребам фізичних і юридичних осіб.
5. Сучасні платіжні інструменти забезпечують швидкість, безпеку та зручність розрахунків.

Знання особливостей діяльності фінансових установ та правил користування банківськими послугами є важливою складовою фінансової грамотності майбутніх фахівців.

Список використаної літератури:

1. Фінанси: підручник / за ред. В. М. Опаріна. – К.: 2023.
2. Банківська система України: навч. посібник. – К.: 2022.
3. Фінансовий ринок: підручник. – К.: 2021.
4. Офіційні матеріали НБУ, 2022–2024 рр.
5. Фінансові послуги в Україні: навчальний посібник. – 2023.

Посилання на вебресурси:

- https://bank.gov.ua
- Фонд гарантування вкладів фізичних осіб https://www.fg.gov.ua
- Державна служба фінансового моніторингу України https://fiu.gov.ua
- OECD https://www.oecd.org

Лекція № 4

Тема: Витрати та заощадження. Поняття витрат та їхньої пріоритетності. Поняття альтернативної вартості. Правило “заплати собі сам” та можливості його застосування у житті. Поняття простого та складного відсотка. Поняття чистої вартості. Банківська виписка та її основні складові. Свідоме споживання: основні поради щодо здійснення раціональних покупок.

Мета:Сформувати у студентів розуміння сутності витрат і заощаджень, навчити визначати їх пріоритетність, пояснити значення альтернативної вартості та принципу «заплати собі сам», розкрити механізм нарахування простих і складних відсотків, ознайомити з поняттям чистої вартості та основами свідомого споживання.

Завдання:

- Розкрити поняття витрат та їх класифікацію.

- Пояснити сутність альтернативної вартості.
- Ознайомити з правилом «заплати собі сам».
- Розкрити поняття простого та складного відсотка.
- Визначити поняття чистої вартості.
- Охарактеризувати структуру банківської виписки.
- Сформувати навички раціонального споживання.

План лекції:

1. Поняття витрат та їх пріоритетність.
2. Альтернативна вартість.
3. Правило «заплати собі сам».
4. Простий і складний відсоток.
5. Поняття чистої вартості.
6. Банківська виписка та її основні складові.
7. Свідоме споживання та раціональні покупки.

1. Поняття витрат та їх пріоритетність

Витрати — це грошові кошти, що спрямовуються на придбання товарів і послуг для задоволення потреб.

Основні види витрат:

1. **Обов'язкові (фіксовані):**
   - житло;
   - комунальні послуги;
   - харчування;
   - транспорт.
2. **Змінні:**
   - розваги;
   - одяг;
   - додаткові покупки.
3. **Непередбачені:**
   - лікування;
   - ремонт;
   - форс-мажорні ситуації.

Пріоритетність витрат

Першочерговими є витрати, пов'язані з базовими потребами та безпекою. Раціональне управління витратами передбачає планування бюджету та визначення фінансових пріоритетів.

2. Поняття альтернативної вартості

Альтернативна вартість — це вартість найкращої з втрачених можливостей при виборі одного варіанту з кількох.

Наприклад:

- купівля нового телефону замість формування заощаджень;
- витрачений час на розваги замість підвищення кваліфікації.

Альтернативна вартість допомагає усвідомлено приймати фінансові рішення та оцінювати наслідки вибору.

3. Правило «заплати собі сам»

Принцип «заплати собі сам» означає, що частину доходу потрібно відкладати одразу після його отримання, а не наприкінці місяця.

Рекомендовано відкладати:

- 10–20% доходу;
- формувати резервний фонд (3–6 місяців витрат).

Практичне застосування:

- автоматичний переказ коштів на депозит;
- відкриття окремого накопичувального рахунку в банку;
- використання мобільного банкінгу.

Банківський нагляд в Україні здійснює
Національний банк України.

4. Поняття простого та складного відсотка

Простий відсоток

Нараховується лише на початкову суму вкладу.

Формула:

$S = P \times (1 + r \times t)$

де:

P — початкова сума,

r — ставка відсотка,

t — період.

Складний відсоток

Нараховується на початкову суму та на раніше нараховані відсотки.

Формула:

$S = P \times (1 + r)^t$

Складний відсоток дозволяє отримувати «відсотки на відсотки» і є основою довгострокового накопичення.

5. Поняття чистої вартості

Чиста вартість (Net Worth) — це різниця між активами та зобов'язаннями особи.

Чиста вартість = Активи – Зобов'язання

Активи:

- грошові кошти;
- депозити;
- нерухомість;
- автомобіль;
- інвестиції.

Зобов'язання:

- кредити;
- позики;
- борги.

Позитивна чиста вартість свідчить про фінансову стабільність.

6. Банківська виписка та її основні складові

Банківська виписка — це документ, що містить інформацію про рух коштів на рахунку за певний період.

Основні складові:

- номер рахунку;
- період звітності;
- початковий залишок;
- надходження;
- списання;
- кінцевий залишок;
- комісії банку.

Банківська виписка дозволяє:

- контролювати витрати;
- аналізувати фінансову поведінку;
- виявляти помилки або шахрайські операції.

7. Свідоме споживання: основні поради

Свідоме споживання — це раціональний підхід до витрачання коштів з урахуванням потреб, екології та довгострокових цілей.

Основні поради:

- складати список покупок;
- уникати імпульсивних витрат;

- порівнювати ціни;
- аналізувати якість товару;
- враховувати альтернативну вартість;
- планувати великі покупки;
- користуватися програмами лояльності;
- оцінювати співвідношення «ціна–якість».

Раціональні покупки сприяють формуванню заощаджень та фінансової незалежності.

1. Раціональне управління витратами є основою фінансової стабільності.
2. Альтернативна вартість допомагає приймати обґрунтовані рішення.
3. Принцип «заплати собі сам» сприяє формуванню заощаджень.
4. Складний відсоток є потужним інструментом довгострокового накопичення.
5. Аналіз чистої вартості дозволяє оцінити фінансовий стан.
6. Свідоме споживання формує культуру відповідального ставлення до грошей.

Фінансова дисципліна та планування витрат — необхідна складова професійної та особистої успішності.

Список використаної літератури:

1. Бланк І. А. Фінансова грамотність: теорія і практика. – Х.: 2023.
2. Опарін В. М. Фінанси: навчальний посібник. – К.: 2022.
3. Савлук М. І. Гроші та кредит. – К.: 2022.
4. Фінансове планування: навчальний посібник. – К.: 2021.
5. Матеріали НБУ, 2022–2024 рр.

Посилання на вебресурси:

1. Національний банк України https://bank.gov.ua

2. OECD https://www.oecd.org

3. Investopedia https://www.investopedia.com

Лекція № 5

Тема: Що таке бюджет? Поняття грошових потоків. Бюджет та його важлива роль у фінансовому плануванні. Фіксовані та змінні витрати. Основні етапи складання особистого бюджету.

Мета:Сформувати у студентів розуміння сутності бюджету та грошових потоків, навчити аналізувати витрати, розрізняти фіксовані та змінні витрати, ознайомити з етапами складання особистого бюджету для ефективного фінансового планування.

Завдання:

- Розкрити поняття бюджету та його роль у фінансовому плануванні.
- Пояснити сутність грошових потоків.
- Визначити фіксовані та змінні витрати.
- Ознайомити зі структурою та принципами складання особистого бюджету.
- Навчити студентів ефективно планувати доходи та витрати.

План лекції:

1. Поняття грошових потоків.
2. Бюджет: визначення та роль у фінансовому плануванні.
3. Фіксовані та змінні витрати.
4. Основні етапи складання особистого бюджету.
5. Поради щодо ефективного управління бюджетом.

1. Поняття грошових потоків

Грошові потоки — це рух грошових коштів у вигляді надходжень та витрат протягом певного періоду.

Види грошових потоків:

- **Доходи (inflows):** зарплата, прибуток, дивіденди, соціальні виплати.
- **Витрати (outflows):** придбання товарів і послуг, платежі за кредити, комунальні послуги.

Аналіз грошових потоків допомагає оцінити фінансовий стан та планувати витрати і заощадження.

2. Бюджет: визначення та роль у фінансовому плануванні

Бюджет — це план доходів і витрат на певний період часу (місяць, квартал, рік).

Основні функції бюджету:

1. **Планова** — визначення очікуваних доходів і витрат.
2. **Контрольна** — моніторинг фінансових потоків та відхилень.
3. **Аналітична** — оцінка ефективності використання ресурсів.
4. **Регулююча** — допомагає приймати фінансові рішення, накопичувати заощадження.

Бюджет допомагає:

- уникати перевитрат;
- формувати резервний фонд;
- планувати великі покупки або інвестиції;
- досягати фінансових цілей.

3. Фіксовані та змінні витрати

Фіксовані витрати

Витрати, які не змінюються протягом місяця:

- оренда житла;
- комунальні платежі;
- абонементи;
- страховки.

Змінні витрати

Витрати, що залежать від потреб та ситуацій:

- харчування;
- транспорт;
- розваги;
- покупки одягу та аксесуарів.

Розділення витрат на фіксовані та змінні дозволяє правильно планувати бюджет і визначати потенційні резерви.

4. Основні етапи складання особистого бюджету

1. **Аналіз доходів**
   - зарплата;
   - бонуси;
   - додаткові джерела доходу.
2. **Облік витрат**
   - фіксовані та змінні;
   - ведення щоденника витрат або застосування мобільних додатків.
3. **Визначення фінансових цілей**
   - короткострокові (накопичення на подорож);
   - середньострокові (купівля техніки);
   - довгострокові (квартира, освіта, пенсія).
4. **Розподіл доходів**
   - оплата обов’язкових витрат;
   - відкладання заощаджень;
   - планування змінних витрат.
5. **Контроль та коригування**
   - щомісячний аналіз фактичних витрат;
   - виявлення перевитрат;
   - коригування бюджету відповідно до нових потреб і доходів.

5. Поради щодо ефективного управління бюджетом

- Вести щоденний облік витрат;

- Відкладати частину доходу одразу («заплати собі сам»);
- Встановлювати ліміти на змінні витрати;
- Планувати великі покупки заздалегідь;
- Використовувати мобільні застосунки для контролю фінансів;
- Регулярно аналізувати бюджет і коригувати його.

Раціональне управління особистим бюджетом дозволяє уникати боргів, накопичувати заощадження та досягати фінансових цілей.

Підведемо підсумки по темі:

1. Бюджет є основним інструментом фінансового планування.
2. Грошові потоки включають доходи та витрати, аналіз яких допомагає контролювати фінанси.
3. Фіксовані витрати плануються заздалегідь, змінні — підлягають коригуванню.
4. Складання особистого бюджету включає аналіз доходів, облік витрат, визначення цілей та контроль.
5. Раціональне управління бюджетом формує фінансову дисципліну та стабільність.

Список використаної літератури:

1. Савлук М. І. Гроші та кредит. – К.: Видавничий дім «Кондор», 2022.
2. Бланк І. А. Фінансова грамотність: теорія і практика. – Х.: Фактор, 2023.
3. Коваленко Ю. М. Фінанси: основи теорії і політики. – К.: Центр учбової літератури, 2021.
4. Дьяків В. А., Романенко Т. М. Фінансовий менеджмент. – К.: КНЕУ, 2022.
5. Петренко О. В. Фінансове планування для менеджерів. – Л.: ЛНУ імені І. Франка, 2022.

Посилання на вебресурси:

1. Міністерство фінансів України https://mof.gov.ua

2. Національний банк України https://bank.gov.ua

3. Investopedia https://www.investopedia.com

4. OECD https://www.oecd.org

Лекція № 6

Тема: Що таке кредит? Суть кредиту, його переваги та недоліки. Поняття кредитної картки та її особливості. Правила користування кредитними картками. Суть кредитного рейтингу та його ролі у житті фінансово грамотної людини. Основні фактори, що впливають на кредитний рейтинг.

Види кредиту та їхні особливості. Порівняння ефективності різних видів кредиту. Поняття цільового призначення кредиту. Плата за користування кредитом

Поняття кредитоспроможності. Фактори впливу на кредитоспроможність позичальника. Метод 5С. Особисті дані та потенційні ризики їхньої крадіжки. Поради щодо захисту особистих даних.

Мета:Сформувати у студентів системне розуміння кредиту, його видів, механізму використання кредитних карток, принципів формування кредитного рейтингу, впливу кредитоспроможності на фінансову діяльність, а також навчити захищати особисті дані при користуванні фінансовими продуктами.

Завдання:

- Розкрити сутність кредиту та його основні характеристики.
- Проаналізувати переваги та недоліки кредиту.
- Ознайомити з кредитними картками та правилами їх використання.
- Пояснити поняття кредитного рейтингу та його значення.
- Розглянути види кредитів та порівняти їх ефективність.
- Пояснити поняття кредитоспроможності та метод 5С.
- Надати рекомендації щодо захисту особистих даних.

План лекції:

1. Сутність кредиту, його переваги та недоліки.
2. Кредитна картка та правила користування.
3. Кредитний рейтинг та фактори його формування.
4. Види кредиту та порівняння ефективності.
5. Цільове призначення кредиту та плата за користування.
6. Кредитоспроможність та метод 5С.
7. Особисті дані та захист від фінансових ризиків.

1. Сутність кредиту, його переваги та недоліки

Кредит — це надання позики (грошей або товарів) на певний термін під умови повернення з відсотками.

Переваги кредиту:

- Можливість придбати товари чи послуги без наявності повної суми.
- Можливість інвестування у розвиток бізнесу або освіту.
- Формування кредитної історії.

Недоліки кредиту:

- Потреба сплати відсотків і комісій.
- Ризик накопичення боргів.

- Можливі штрафи за прострочення платежів.

2. Кредитна картка та правила користування

Кредитна картка — це банківський інструмент, який дозволяє використовувати кошти банку для платежів у межах встановленого ліміту.

Особливості:

- Ліміт кредитування;
- Грейс-період — час, протягом якого відсотки не нараховуються;
- Можливість безготівкових платежів та зняття готівки.

Правила користування:

- Сплачувати щомісячний мінімальний платіж або повну суму;
- Не перевищувати кредитний ліміт;
- Своєчасно перевіряти виписки;
- Враховувати комісії за операції та готівку.

3. Кредитний рейтинг та фактори його формування

Кредитний рейтинг (Credit Score) — це числовий показник фінансової надійності позичальника.

Роль кредитного рейтингу:

- Впливає на можливість отримати кредит, його умови та ставку.
- Дозволяє оцінити ризик неповернення позики банком.

Основні фактори:

- Своєчасність попередніх платежів;
- Загальна заборгованість;
- Кількість і види кредитів;
- Тривалість кредитної історії;
- Частота запитів на новий кредит.

4. Види кредиту та порівняння ефективності

1. За терміном:

- Короткостроковий (до 1 року);
- Середньостроковий (1–5 років);
- Довгостроковий (понад 5 років).

2. За цільовим призначенням:

- Споживчий (товари, послуги);
- Іпотечний (нерухомість);
- Бізнес-кредит;
- Автокредит.

3. За способом забезпечення:

- Забезпечений (під заставу майна);
- Незабезпечений (без застави).

Порівняння ефективності:

- Забезпечені кредити дешевші, ризик для банку нижчий;
- Незабезпечені кредити швидші у отриманні, але дорожчі за відсотками.

5. Цільове призначення кредиту та плата за користування

Цільовий кредит — позика, видана на конкретну мету, наприклад:

- купівля житла;
- освіта;
- розвиток бізнесу.

Плата за кредит:

- Відсоткова ставка;
- Комісії банку;
- Страхові внески (за потреби).

6. Кредитоспроможність та метод 5C

Кредитоспроможність — здатність позичальника погасити кредит у встановлені строки.

Фактори впливу:

- Доходи та фінансовий стан;
- Історія кредитів;
- Застава та гарантії;
- Вік, професія та репутація.

Метод 5C для оцінки:

1. **Character (характер)** — надійність та фінансова дисципліна;
2. **Capacity (здатність)** — платоспроможність;
3. **Capital (капітал)** — власні кошти;
4. **Collateral (застава)** — забезпечення кредиту;
5. **Conditions (умови)** — мета кредиту та економічні умови.

7. Особисті дані та захист від фінансових ризиків

Потенційні ризики:

- Викрадення персональної інформації;
- Фішингові сайти та шахрайські дзвінки;
- Несанкціоновані транзакції.

Рекомендації:

- Не повідомляти PIN та паролі;
- Використовувати двофакторну аутентифікацію;
- Регулярно перевіряти банківські виписки;
- Не переходити за сумнівними посиланнями;
- Використовувати надійні паролі та антивірусне програмне забезпечення.

Підведемо висновок по темі:

1. Кредит — це ефективний фінансовий інструмент, якщо ним користуватися свідомо.
2. Кредитні картки забезпечують зручність, але потребують контролю.
3. Кредитний рейтинг та кредитоспроможність впливають на фінансові можливості людини.
4. Види кредитів мають різну ефективність залежно від потреб і забезпечення.
5. Захист особистих даних є критично важливим для безпеки фінансів.

Список використаної літератури:

1. Савлук М. І. Гроші та кредит. – К.: Видавничий дім «Кондор», 2022.
2. Бланк І. А. Фінансова грамотність: теорія і практика. – Х.: Фактор, 2023.
3. Коваленко Ю. М. Фінанси: основи теорії і політики. – К.: Центр учбової літератури, 2021.
4. Дьяків В. А., Романенко Т. М. Фінансовий менеджмент. – К.: КНЕУ, 2022.
5. Петренко О. В. Фінансове планування для менеджерів. – Л.: ЛНУ імені І. Франка, 2022.

Посилання на вебресурси:

1. Національний банк України https://bank.gov.ua
2. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб https://www.fg.gov.ua
3. Investopedia https://www.investopedia.com
4. 4. OECD https://www.oecd.org

Лекція № 7

Тема: Інвестування в порівнянні з заощадженнями. Інвестування та заощадження: переваги, відмінності та ризики. Поняття компромісу “ризик-дохідність”. Поняття ставки прибутковості.

Мета:Сформувати у студентів розуміння різниці між інвестуванням та заощадженнями, навчити оцінювати ризики та прибутковість фінансових інструментів, пояснити суть компромісу «ризик-дохідність» та поняття ставки прибутковості.

Завдання:

- Пояснити різницю між заощадженнями та інвестуванням.

- Розкрити переваги та ризики кожного підходу.
- Ознайомити з поняттям компромісу «ризик-дохідність».
- Пояснити, що таке ставка прибутковості.
- Сформувати навички планування фінансових рішень з урахуванням ризику та доходу.

План лекції:

1. Заощадження: сутність, переваги та недоліки.
2. Інвестування: сутність, переваги та недоліки.
3. Основні відмінності між заощадженнями та інвестуванням.
4. Компроміс «ризик-дохідність».
5. Ставка прибутковості та методи її оцінки.
6. Практичні поради щодо вибору фінансових інструментів.

1. Заощадження: сутність, переваги та недоліки

Заощадження — це відкладення частини доходів для майбутнього використання, переважно без ризику втрати коштів.

Переваги:

- Низький ризик втрати коштів;
- Простота та доступність;
- Гнучкість у використанні (можна витратити в будь-який момент).

Недоліки:

- Низька прибутковість;
- Інфляційні ризики (вартість грошей зменшується з часом);
- Обмежена можливість примноження капіталу.

2. Інвестування: сутність, переваги та недоліки

Інвестування — це вкладення коштів у фінансові інструменти, бізнес чи активи з метою отримання доходу в майбутньому.

Переваги:

- Можливість отримати високий прибуток;
- Захист від інфляції (частково);
- Можливість примножити капітал довгостроково.

Недоліки:

- Ризик втрати коштів;
- Потреба знань та навичок;
- Не завжди швидка ліквідність.

3. Основні відмінності між заощадженнями та інвестуванням

Параметри	Заощадження	Інвестування
Ризик	Низький	Високий
Прибутковість	Низька	Середня або висока
Мета	Безпека коштів	Примноження капіталу
Ліквідність	Висока	Залежить від інструменту
Часовий горизонт	Короткий	Середній / довгий

4. Компроміс «ризик-дохідність»

- **Принцип:** більший потенційний прибуток завжди супроводжується більшим ризиком.
- Інвестор має балансувати між очікуваною доходністю та прийнятним рівнем ризику.

Приклад:

- Банківський депозит: низький ризик, низький дохід;
- Акції компанії: високий ризик, високий потенційний дохід;
- Державні облігації: середній ризик, стабільний дохід.

5. Ставка прибутковості та методи її оцінки

Ставка прибутковості (ROI, return on investment) — показник ефективності інвестиції, що показує, який дохід приносить вкладений капітал.

Формула простої ставки прибутковості:

ROI (%) = (Дохід від інвестиції – Вартість інвестиції) ÷ Вартість інвестиції × 100%

Приклади:

- Вкладення 10 000 грн у депозит під 10% річних → прибуток 1 000 грн, ROI = 10%
- Покупка акцій за 10 000 грн, продаж через рік за 12 000 грн → прибуток 2 000 грн, ROI = 20%

6. Практичні поради щодо вибору фінансових інструментів

1. Визначити фінансову мету (коротко-, середньо- або довгострокова).

2. Оцінити власний ризик-профіль (консервативний, помірний, агресивний).
3. Диверсифікувати вкладення (не інвестувати всі кошти в один актив).
4. Враховувати ліквідність інструменту.
5. Порівнювати ставки прибутковості та можливі комісії.
6. Пам’ятати про інфляцію та її вплив на заощадження.

Підведемо підсумки по темі:

1. Заощадження — безпечний, але малоприбутковий спосіб зберегти кошти.
2. Інвестування — спосіб примножити капітал, але з більшими ризиками.
3. Компроміс «ризик-дохідність» допомагає приймати зважені фінансові рішення.
4. Оцінка ставки прибутковості дозволяє порівнювати ефективність різних інвестицій.
5. Диверсифікація та планування допомагають мінімізувати ризики і досягати фінансових цілей.

Список використаної літератури:

1. Савлук М. І. Гроші та кредит. – К.: Видавничий дім «Кондор», 2022.
2. Бланк І. А. Фінансова грамотність: теорія і практика. – Х.: Фактор, 2023.
3. Коваленко Ю. М. Фінанси: основи теорії і політики. – К.: Центр учбової літератури, 2021.
4. Дьяків В. А., Романенко Т. М. Фінансовий менеджмент. – К.: КНЕУ, 2022.
5. Петренко О. В. Фінансове планування для менеджерів. – Л.: ЛНУ імені І. Франка, 2022.

Посилання на вебресурси:

- Investopedia https://www.investopedia.com
- Міністерство фінансів України https://mof.gov.ua
- Національний банк України https://bank.gov.ua
- OECD https://www.oecd.org

Лекція № 8

Тема: Довгострокові інвестиції та фінансове планування. Сутність фінансового планування та його роль у житті фінансово грамотної людини. Ризики довгострокового фінансового планування. Поняття та типова структура фінансового планування.

Мета:Сформувати у студентів розуміння сутності фінансового планування, навчити оцінювати ризики довгострокових інвестицій, ознайомити з типовою структурою фінансового плану та його роллю у житті фінансово грамотної людини.

Завдання:

- Пояснити сутність фінансового планування та його значення.
- Розглянути ризики довгострокового фінансового планування.
- Ознайомити з поняттям довгострокових інвестицій.
- Представити типову структуру фінансового плану.
- Сформувати навички планування фінансів для досягнення довгострокових цілей.

План лекції:

1. Фінансове планування: сутність та роль.
2. Довгострокові інвестиції: поняття та основні характеристики.
3. Ризики довгострокового фінансового планування.
4. Поняття фінансового плану та його структура.
5. Практичні поради щодо довгострокового фінансового планування.

1. Фінансове планування: сутність та роль

Фінансове планування — це процес визначення фінансових цілей та розробки стратегії для їх досягнення протягом певного періоду.

Роль у житті фінансово грамотної людини:

- Сприяє досягненню фінансової стабільності;
- Дозволяє раціонально використовувати доходи та заощадження;
- Допомагає уникати боргів і фінансових криз;
- Підвищує ефективність інвестицій та накопичень.

2. Довгострокові інвестиції: поняття та основні характеристики

Довгострокові інвестиції — вкладення коштів на тривалий період (зазвичай понад 3–5 років) для отримання прибутку у майбутньому.

Характеристики:

- Орієнтовані на значне зростання капіталу;
- Мають високий потенційний дохід, але супроводжуються ризиком;
- Вимагають ретельного планування та аналізу ринку;
- Включають інвестиції в акції, облігації, нерухомість, пенсійні фонди.

3. Ризики довгострокового фінансового планування

1. **Ринковий ризик** — зміни вартості активів через економічні та політичні фактори.
2. **Інфляційний ризик** — зниження купівельної спроможності грошей.
3. **Кредитний ризик** — ризик неповернення інвестицій у боргові інструменти.
4. **Ліквідний ризик** — складність швидко продати активи без втрати вартості.

5. **Регуляторний ризик** — зміни законодавства або оподаткування, що впливають на прибутковість.

Важливо: диверсифікація та регулярний аналіз інвестицій допомагають зменшити ризики.

4. Поняття фінансового плану та його структура

Фінансовий план — документ, який відображає цілі, доходи, витрати, заощадження та інвестиції на певний період.

Типова структура фінансового плану:

1. **Фінансові цілі**
   - Короткострокові (до 1 року);
   - Середньострокові (1–5 років);
   - Довгострокові (понад 5 років).
2. **Аналіз поточного фінансового стану**
   - Доходи, витрати, заощадження;
   - Активи та пасиви.
3. **План доходів та витрат**
   - Фіксовані та змінні витрати;
   - Плановані надходження.
4. **Інвестиційний план**
   - Вибір активів;
   - Строки та очікуваний дохід;
   - Оцінка ризиків.
5. **Резервний фонд та страхування**
   - Накопичення на непередбачувані витрати;
   - Страхові продукти для захисту капіталу.
6. **Контроль та коригування**
   - Щорічна перевірка виконання плану;
   - Внесення змін відповідно до економічних умов і цілей.

5. Практичні поради щодо довгострокового фінансового планування

- Починати планування з чітких фінансових цілей;
- Дотримуватися принципу «ризик-дохідність» при виборі інвестицій;
- Використовувати диверсифікацію для зниження ризиків;
- Регулярно переглядати фінансовий план;
- Враховувати податки, комісії та інфляцію;
- Формувати резервний фонд для непередбачуваних витрат.

Підведемо підсумки по темі:

1. Фінансове планування — ключ до фінансової стабільності та грамотного управління ресурсами.
2. Довгострокові інвестиції дозволяють примножити капітал, але потребують ретельного аналізу та контролю ризиків.
3. Ризики довгострокового фінансового планування можна мінімізувати через диверсифікацію та регулярний перегляд плану.
4. Фінансовий план структуровано відображає цілі, доходи, витрати та інвестиції, що допомагає досягати фінансової незалежності.

Список використаної літератури:

1. Савлук М. І. Гроші та кредит. – К.: Видавничий дім «Кондор», 2022.
2. Бланк І. А. Фінансова грамотність: теорія і практика. – Х.: Фактор, 2023.
3. Коваленко Ю. М. Фінанси: основи теорії і політики. – К.: Центр учбової літератури, 2021.
4. Дьяків В. А., Романенко Т. М. Фінансовий менеджмент. – К.: КНЕУ, 2022.
5. Петренко О. В. Фінансове планування для менеджерів. – Л.: ЛНУ імені І. Франка, 2022.

Посилання на вебресурси:

- Investopedia https://www.investopedia.com
- Міністерство фінансів України https://mof.gov.ua
- Національний банк України https://bank.gov.ua
- OECD https://www.oecd.org

Лекція № 9

Тема: Ризики та відповідальність. Ризики в житті та інструменти їх мінімізації. Основні етапи ризик-менеджменту. Сутність страхування та його переваги.

Мета:Сформувати у студентів розуміння сутності ризиків у житті та фінансовій діяльності, навчити оцінювати та мінімізувати ризики, ознайомити зі страхуванням та його перевагами, а також розкрити основні етапи ризик-менеджменту.

Завдання:

- Розкрити поняття ризику та його види.
- Ознайомити з інструментами мінімізації ризиків.
- Пояснити сутність та переваги страхування.
- Розглянути основні етапи процесу ризик-менеджменту.

- Сформувати навички відповідального ставлення до фінансових та особистих ризиків.

План лекції:

1. Ризики в житті та фінансах: поняття та види.
2. Інструменти мінімізації ризиків.
3. Основні етапи ризик-менеджменту.
4. Страхування: сутність та переваги.
5. Практичні поради щодо управління ризиками.

1. Ризики в житті та фінансах: поняття та види

Ризик — це можливість виникнення негативних подій, які можуть завдати шкоди фінансовому стану, здоров'ю або майну людини.

Основні види ризиків:

- **Фінансові ризики** — втрати доходу, банкрутство, інвестиційні ризики;
- **Особисті ризики** — хвороби, травми, втрата працездатності;
- **Майнові ризики** — пошкодження чи втрата власності;
- **Економічні та ринкові ризики** — інфляція, зміни ставок, коливання цін;
- **Правові ризики** — судові позови, порушення законодавства.

2. Інструменти мінімізації ризиків

1. **Диверсифікація** — розподіл інвестицій між різними активами.
2. **Страхування** — передача частини ризику страховій компанії.
3. **Резервні фонди** — накопичення коштів для покриття непередбачуваних витрат.
4. **Контроль та планування** — регулярний аналіз фінансових ризиків.
5. **Правова захищеність** — укладання договорів, юридична перевірка угод.

3. Основні етапи ризик-менеджменту

1. **Ідентифікація ризиків** — визначення потенційних загроз.
2. **Оцінка ризиків** — ймовірність та потенційні втрати.
3. **Вибір стратегії управління ризиком**:
   - уникнення ризику;
   - зниження ризику;
   - передача ризику (страхування);
   - прийняття ризику.
4. **Реалізація обраної стратегії** — впровадження заходів мінімізації.
5. **Моніторинг та контроль** — регулярний перегляд ефективності заходів.

4. Страхування: сутність та переваги

Страхування — це фінансовий механізм захисту від непередбачуваних подій, коли страхова компанія відшкодовує збитки в обмін на страхові внески.

Переваги страхування:

- Захист фінансів від великих втрат;
- Психологічний спокій та впевненість у майбутньому;
- Можливість планування витрат на ризики;
- Створення фінансової стабільності для родини чи бізнесу.

Основні види страхування:

- **Особисте:** життя, здоров'я, травми;
- **Майнове:** нерухомість, автомобіль, цінні речі;
- **Фінансове/корпоративне:** страхування кредитів, бізнес-ризиків, відповідальності;
- **Обов'язкове:** страхування цивільної відповідальності, ОСЦПВ (авто).

5. Практичні поради щодо управління ризиками

1. Оцінювати ризики перед будь-якими фінансовими рішеннями;
2. Створювати резервні фонди для непередбачуваних витрат;
3. Використовувати страхові продукти для захисту життя, здоров'я та майна;
4. Диверсифікувати джерела доходу та інвестиції;
5. Регулярно переглядати та оновлювати фінансовий план з урахуванням ризиків;
6. Дотримуватися правил безпеки особистих даних та майна.

Підведемо підсумки по темі:

1. Ризики існують у всіх сферах життя та фінансової діяльності.
2. Ризик-менеджмент допомагає системно оцінювати ризики та мінімізувати їхні наслідки.
3. Страхування є ключовим інструментом для захисту фінансів, життя та майна.
4. Відповідальне ставлення до ризиків і регулярне планування сприяє фінансовій стабільності та впевненості у майбутньому.

Список використаної літератури:

1. Савлук М. І. Гроші та кредит. – К.: Видавничий дім «Кондор», 2022.
2. Бланк І. А. Фінансова грамотність: теорія і практика. – Х.: Фактор, 2023.
3. Коваленко Ю. М. Фінанси: основи теорії і політики. – К.: Центр учбової літератури, 2021.
4. Дьяків В. А., Романенко Т. М. Фінансовий менеджмент. – К.: КНЕУ, 2022.
5. Петренко О. В. Фінансове планування для менеджерів. – Л.: ЛНУ імені І. Франка, 2022.

Посилання на вебресурси:

- Національний банк України https://bank.gov.ua
- Міністерство фінансів України https://mof.gov.ua
- Investopedia https://www.investopedia.com

Лекція № 10

Тема: Види страхування. Основні складові та суб'єкти договору страхування. Види страхування та їхні особливості. Покриття страхових ризиків. Процедура виплати страховою компанією відшкодування у разі виникнення страхового випадку.

Мета: Сформувати у студентів системне розуміння видів страхування, ознайомити з основними складовими та суб'єктами договору страхування, навчити оцінювати покриття страхових ризиків та процедуру отримання страхового відшкодування.

Завдання:

- Пояснити сутність страхування та його роль у фінансовому плануванні.
- Розглянути основні складові та суб'єкти договору страхування.
- Ознайомити з видами страхування та їхніми особливостями.
- Пояснити покриття страхових ризиків та порядок виплати відшкодування.
- Сформувати навички відповідального вибору страхових продуктів.

План лекції:

1. Сутність страхування та його роль.
2. Основні складові та суб'єкти договору страхування.
3. Види страхування та їхні особливості.
4. Покриття страхових ризиків.
5. Процедура виплати страхового відшкодування.
6. Практичні поради щодо вибору страхових продуктів.

1. Сутність страхування та його роль

Страхування — це фінансовий механізм захисту особи чи бізнесу від негативних подій (ризиків) за допомогою передачі їх страховій компанії за певну плату (страхові внески).

Роль страхування:

- Захист фінансів від непередбачуваних подій;
- Зменшення фінансового навантаження у разі втрат;
- Планування витрат на ризики;
- Підвищення впевненості та стабільності у житті та бізнесі.

2. Основні складові та суб'єкти договору страхування

Основні складові договору страхування:

1. **Страхувальник** — особа або організація, яка укладає договір та сплачує страхові внески.
2. **Страховик (страхова компанія)** — юридична особа, яка зобов'язується відшкодувати збитки у разі страхового випадку.
3. **Страхова сума** — максимальна сума, яку виплачує страховик за договором.
4. **Страховий внесок (премія)** — плата страхувальника за покриття ризику.
5. **Страховий випадок** — подія, що підпадає під умови договору та викликає виплату відшкодування.

3. Види страхування та їхні особливості

За об'єктом страхування:

1. **Особисте страхування**
   - Життя, здоров'я, травми;
   - Мета: захист доходу та забезпечення сім'ї.
2. **Майнове страхування**
   - Нерухомість, автомобіль, цінні речі;
   - Мета: відшкодування втрат майна від ризиків (пожежа, крадіжка, стихійні лиха).
3. **Фінансове / відповідальність**
   - Страхування кредитів, бізнес-ризиків, цивільної відповідальності;
   - Мета: покриття фінансових зобов'язань у разі шкоди третім особам.

За формою обов'язковості:

- **Обов'язкове**: ОСЦПВ (авто), страхування життя працівників у деяких випадках;
- **Добровільне**: добровільне медичне, майнове, страхування бізнесу.

4. Покриття страхових ризиків

Покриття ризиків — це перелік страхових випадків, за якими страховик зобов'язаний виплатити відшкодування.

Приклади покриття:

- Життя та здоров'я: смерть, травми, хвороби;
- Майно: пожежа, стихійні лиха, крадіжка;
- Авто: ДТП, пошкодження транспортного засобу;
- Бізнес: збитки від припинення діяльності, відповідальність перед третіми особами.

Умови покриття прописуються в договорі страхування.

5. Процедура виплати страхового відшкодування

1. Повідомлення страховика про страхову подію.

2. Надання необхідних документів (доказів збитків, акти, фотографії, рахунки).
3. Оцінка збитків страховою компанією.
4. Прийняття рішення про виплату або відмову.
5. Виплата страхового відшкодування у межах страхової суми.

Важливо: правильне оформлення договору та своєчасне повідомлення про подію скорочують час отримання відшкодування.

6. Практичні поради щодо вибору страхових продуктів

1. Чітко визначте, що потрібно страхувати (життя, майно, авто, бізнес).
2. Ознайомтеся з умовами договору, покриттям ризиків та виключеннями.
3. Порівнюйте страхові внески та максимальні суми виплат.
4. Враховуйте репутацію та надійність страхової компанії.
5. Зберігайте всі документи, акти та підтвердження страхового випадку.
6. Переглядайте договори раз на рік та оновлюйте їх відповідно до змін у житті.

Підведемо висновки по темі:

1. Страхування — ключовий інструмент управління фінансовими та особистими ризиками.
2. Договір страхування має конкретні складові та визначає права та обов'язки сторін.
3. Види страхування залежать від об'єкта, форми обов'язковості та умов покриття.
4. Покриття ризиків та правильне оформлення договору забезпечують ефективне фінансове захист.
5. Усвідомлене використання страхових продуктів підвищує фінансову стабільність та впевненість у майбутньому.

Список використаної літератури:

1. Савлук М. І. Гроші та кредит. – К.: Видавничий дім «Кондор», 2022.
2. Бланк І. А. Фінансова грамотність: теорія і практика. – Х.: Фактор, 2023.
3. Коваленко Ю. М. Фінанси: основи теорії і політики. – К.: Центр учбової літератури, 2021.
4. Дьяків В. А., Романенко Т. М. Фінансовий менеджмент. – К.: КНЕУ, 2022.
5. Петренко О. В. Фінансове планування для менеджерів. – Л.: ЛНУ імені І. Франка, 2022.

Посилання на вебресурси:

1.Міністерство фінансів України https://mof.gov.ua
2.Національний банк України https://bank.gov.ua

3. Investopedia https://www.investopedia.com
4. Insurance Information Institute (III) https://www.iii.org